

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

ПОЛУЛЯЩЕНКО Тетяна Леонідівна

УДК 37.091.398:796.6(043.5)

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ
УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНИХ
ЗАНЯТЬ З ВЕЛОСИПЕДНОГО СПОРТУ**

13.00.07 – теорія і методика виховання
01 – Освіта / Педагогіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук

Старобільськ – 2019

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано в Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ), Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Караман Олена Леонідівна,
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ),
директор навчально-наукового інституту педагогіки і психології.

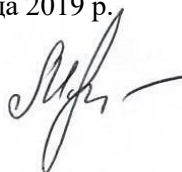
Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Мазін Василь Миколайович,
Національний університет «Запорізька політехніка», завідувач кафедри управління фізичною культурою та спортом;
кандидат педагогічних наук, доцент
Тимошенко Володимир Валерійович,
Донбаська державна машинобудівна академія (м. Краматорськ), доцент кафедри фізичного виховання і спорту.

Захист дисертації відбудеться 16 грудня 2019 р. о 12.00 годині на виїзному засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 93404, Луганська обл., м. Северодонецьк, вул. Лисичанська, 1, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 92703, м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1.

Автореферат розіслано 15 листопада 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. В. Мордовцева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах сучасного інформаційного суспільства спостерігається швидкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій як основи для модернізації всіх сфер суспільного життя, прогресу науки і техніки. Водночас інформатизація суспільства спричинила й значні ризики, пов'язані передусім з безпекою здоров'я громадян. Тому надзвичайно важливим завданням сучасної системи освіти в Україні є формування фізичного, психічного і духовного здоров'я підростаючого покоління. Такий пріоритетний напрямок державної освітньої політики передбачається Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Міжгалузевою комплексною програмою „Здоров'я нації” (2002), Національною доктриною розвитку фізичної культури і спорту (2004); Законами України „Про освіту” (2017), „Про вищу освіту” (2014), „Про загальну середню освіту» (1999), „Про позашкільну освіту” (2000); Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти „Нова українська школа” на період до 2029 року (2018), Концепцією розвитку педагогічної освіти (2018) та ін.

Відповідно до сучасних нормативних документів метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації в житті, забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору. Цієї мети можна досягнути лише за умови організації цілеспрямованого процесу виховання молодого покоління, одним із аспектів якого є фізичне виховання в закладах загальної середньої освіти.

Виховання як історичний і соціокультурний феномен та педагогічний процес, що ґрунтується на гуманістичному й особистісно зорієнтованому підходах розкрито в наукових працях класиків педагогічної теорії – Ш. Амонашвілі, І. Беха, А. Макаренка, А. Мудрика, М. Стельмаховича, В. Сухомлиського, О. Сухомлинської, М. Фіцулі, В. Ягоднікова та ін. Вихованню особистості учня в закладах загальної середньої освіти присвятили свої роботи В. Бальсевич, О. Бодальов, А. Петровський, І. Підласий та ін. Теорія і практика фізичного виховання як одного з аспектів усебічного виховання особистості обґрунтовано в роботах таких учених, як В. Артем'єв, Б. Ашмарін, В. Лук'яненко, Т. Круцевич, Л. Матвеев, А. Новікова, В. Шутов та ін. Процес виховання учнів у спортивних колективах знайшов відображення в наукових працях В. Белорусової, Н. Озоліна, В. Філіна, В. Мазіна та ін.

Фізичні якості особистості, їхня класифікація та характеристики розглядаються в роботах таких дослідників, як В. Андреева, І. Аршавський, С. Бенедь, М. Боген, С. Вайцеховський, О. Власова, Л. Волков, А. Голуб, О. Гребеніков, М. Квителашвілі, С. Корсун,

О. Косьмина, Т. Круцевич, В. Леонов, Л. Матвеев, Ф. Меєрсон, Є. Несен, А. Осипенко, В. Платонов, Б. Шиян та ін. Дослідженням процесу виховання фізичних якостей під час занять обраним видом спорту, розкриттям педагогічних засад виховання фізичних якостей спортсменів займалися такі вчені, як Л. Алонсо, Б. Ашмарін, С. Бенедь, Л. Волков, М. Востокрутова, М. Годик, В. Голуб, М. Зубаль, В. Леонова, А. Матвеев, Г. Мейксон, А. Павлик, С. Павлов, І. Петренко, В. Подейко, В. Потапов, Р. Проходовський, М. Родин, В. Стародубцев, Л. Солоха, Б. Шиян, К. Цуканова та ін.

Сучасні вчені (Г. Грибан, В. Заціорський, О. Зварищук, В. Ігнатєва, Ф. Опанасюк, А. Стафєєва, О. Толкачов, С. Усольцева, В. Цапенко, В. Ягоднікова, А. Яковлев, В. Тимошенко та ін.) розкривають залежність розвитку фізичних якостей від фізичного виховання, підтверджують наявність взаємозв'язку між ними в окремих видах спорту.

Розкриттю проблеми позакласної роботи в школі присвятили свої наукові розвідки О. Бичук, Г. Богданов, Л. Волков, Л. Гурман, С. Карпенчук, О. Леонов, О. Логвиненко, Г. Пастушенко, А. Перм'яков, В. Столяров, В. Шерета та ін. Розробкою моделі професійного портрету фахівців з фізичного виховання і спорту займалися В. Бабич, В. Видрін, Г. Жигадло, Л. Іванова, В. Маслов, А. Міненко, С. Собко та ін. Останнім часом багато уваги приділяється розробці теорії і методики підготовки спортсменів-велосипедистів (В. Краснов, А. Захаров, В. Тимошенко, В. Краснов, А. Каралін та ін.), що також стало підставою для дослідження виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

Аналіз праць наведених вище вчених показав, з одного боку, наявність достатнього арсеналу теоретичних і методичних розробок у галузі фізичного виховання щодо формування фізичних якостей учнів та зміцнення їхнього здоров'я під час позакласної роботи з обраного виду спорту (легка атлетика, гімнастика, ігрові види (футбол, баскетбол, волейбол) тощо), з іншого боку, – відсутність спеціальних досліджень щодо виховання фізичних якостей у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

Сучасний стан розвитку теорії і практики досліджуваної проблеми дозволив виявити низку *суперечностей* між:

- сучасними вимогами, які ставляться суспільством до здоров'я та фізичного розвитку молодого покоління та низьким рівнем їхнього прояву в учнів у закладах загальної середньої освіти;

- потребами учнів школи до фізичного вдосконалення й самовдосконалення та незадовільним станом існуючої практики виховання фізичних якостей учнів у позакласній роботі;

- значним виховним потенціалом і популярністю велосипедного спорту серед учнів та відсутністю спеціально створених педагогічних умов

виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

Актуальність, суспільна та наукова значущість досліджуваної проблеми, її недостатня розробленість у педагогічній теорії та практиці зумовили вибір теми дисертаційної роботи: „**Педагогічні умови виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту**”.

Зв'язок теми з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” „Освітні технології навчально-виховного процесу в сучасних закладах освіти” (державний реєстраційний номер 0110U000751).

Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (протокол № 8 від 13.02.2017 року).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

1. Дослідити стан розробленості проблеми фізичного виховання учнів основної школи у процесі позакласних занять у науковій психолого-педагогічній літературі.

2. Визначити особливості фізичного виховання учнів на позакласних заняттях з велосипедного спорту.

3. Розкрити сутність і зміст виховання фізичних якостей учнів основної школи під час позакласних занять з велосипедного спорту.

4. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

5. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

Об'єкт дослідження – процес фізичного виховання учнів основної школи в системі позакласних занять.

Предмет дослідження – педагогічні умови виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що процес виховання фізичних якостей учнів основної школи під час позакласних занять з велосипедного спорту набуде ефективності, якщо він буде

побудований з урахуванням комплексу педагогічних умов: 1) створення єдиного виховного простору „Школа – Секція”, спрямованого на об’єднання виховного потенціалу суб’єктів виховного середовища для організації позакласних занять з велосипедного спорту та виховання фізичних якостей учнів основної школи; 2) підвищення рівня педагогічної майстерності вчителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту як безперервний процес удосконалення і самовдосконалення фахової компетентності в галузі фізичної культури і спорту; 3) забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів основної школи для створення індивідуальної траєкторії виховання фізичних якостей у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

Теоретико-методологічні засади дослідження: концепції філософії освіти (В. Андрущенко, Л. Ваховський, Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Кремень, Б. Коротяєв, В. Курило, В. Лутай, В. Огнев’юк, П. Саух); положення системного (І. Блауберг, В. Безпалько, В. Докучаєва, В. Загвязинський, Т. Льбіна, В. Красвський, Н. Кузьміна, В. Садовський, С. Харченко, Е. Юдін), аксіологічного (І. Бех, Т. Калюжна, В. Крижко, В. Сластьонін, Н. Ткачова), особистісно зорієнтованого (І. Бех, Є. Бондаревська, В. Євдокімов, О. Кучерявий, О. Пехота, С. Подмазін, В. Сериков, М. Чобітько), діяльнісного (Л. Виготський, О. Леонтєв, П. Гальперін, В. Давидов), компетентнісного (В. Бабич, В. Желанова, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Локшина, А. Маркова, О. Пометун, С. Харченко), середовищного (О. Безпалько, О. Глоба, І. Зверєва, О. Караман, Ю. Мануйлов, С. Савченко, Н. Селиванова, І. Якиманська) наукових підходів у розумінні сутності й механізмів виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласної роботи; теорії всебічного, зокрема фізичного виховання (І. Бех, А. Бондар, Е. Дорошенко, Н. Поліщук, А. Приходько), теорії й методики фізичного виховання (Б. Ашмарін, В. Бальсевич, Л. Волков, Т. Круцевич, В. Платонов, Л. Сущенко, Ю. Шкрєбтій, Б. Шиян); фізичного виховання учнів у процесі фізкультурно-спортивної роботи (Г. Андрєєва, Г. Арзютов, Б. Ведмеденко, Л. Волков, М. Зубалій, Ю. Компанієць, Є. Приступа, І. Осадчий, В. Шубінський, Б. Шиян, В. Мазін), розвитку і виховання фізичних якостей особистості в окремих видах спорту (Г. Грибан, В. Зациорський, О. Зварищук, В. Ігнатєва, Ф. Опанасюк, А. Стафєєва, О. Толкачов, С. Усольцева, В. Цапенко, В. Ягоднікова, А. Яковлев), загальної та вікової психології щодо особливостей шкільного віку (Л. Виготський, О. Леонтєв, І. Кон, Г. Костюк) у проєктуванні педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

Для досягнення мети та розв’язання завдань роботи було використано комплекс **методів дослідження:** *теоретичні* – аналіз, синтез, систематизація та узагальнення наукової і навчально-методичної літератури, нормативно-правових документів – для з’ясування стану розробленості проблеми

виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласних занять з велосипедного спорту, визначення понятійно-категоріального апарату дослідження, обґрунтування теоретичних засад дослідження; проєктування – для розробки педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту; *емпіричні* – бесіда, спостереження, анкетування, тестування загальної та спеціальної фізичної підготовленості – для визначення рівня вихованості фізичних якостей учнів на різних етапах експерименту; *педагогічний експеримент* – для перевірки ефективності педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту; *методи математичної статистики* – Т-критерій Ст'юдента для визначення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу проведено на базі Кременської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступеня №4 Кременської районної ради Луганської області, Кременської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступеня №2 Кременської районної ради Луганської області, Старобільської спеціалізованої загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів №3 Старобільської районної ради Луганської області, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Усього дослідженням було охоплено 310 учнів основної школи віком 11–15 років; 30 учителів фізичної культури та тренерів з велосипедного спорту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *уперше* розроблено та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту (створення єдиного виховного простору „Школа – Секція”, спрямованого на об'єднання потенціалу суб'єктів виховного середовища для організації позакласних занять з велосипедного спорту та виховання фізичних якостей учнів основної школи; підвищення рівня педагогічної майстерності вчителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту як безперервний процес удосконалення і самовдосконалення фахової компетентності в галузі фізичної культури і спорту; забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів основної школи для створення індивідуальної траєкторії виховання фізичних якостей у процесі позакласних занять велосипедним спортом); *уточнено* сутність і класифікацію фізичних якостей особистості, сутність і структуру виховання фізичних якостей учнів основної школи під час позакласних занять велосипедним спортом як педагогічного процесу; *удосконалено* підходи до визначення критеріїв, показників й рівнів вихованості фізичних якостей учнів основної школи; діагностичний інструментарій визначення рівня вихованості фізичних якостей учнів основної школи; *подальшого розвитку* набули принципи, форми, методи виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних

занять обраним видом спорту.

Практичне значення отриманих результатів полягає в їхній достатній готовності до впровадження в освітній процес закладів загальної середньої та вищої освіти: розроблено напрями і зміст діяльності всіх суб'єктів виховного простору „Школа – Секція” щодо виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять велосипедним спортом; методику виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять велосипедним спортом; навчальну програму з підвищення кваліфікації учителів фізичної культури/тренерів з велосипедного спорту щодо виховання фізичних якостей учнів; науково-методичне забезпечення процесу виховання фізичних якостей учнів під час позакласних занять велосипедним спортом (щоденник спостережень фізичного вдосконалення учня, навчально-методичні рекомендації, компакт-диск з відеозаписами тренувального процесу та змагань із велосипедного спорту тощо).

Результати дослідження можуть бути **використані** у виховній, оздоровчій, спортивно-масовій діяльності закладів середньої освіти; у формуванні та підготовці учнівських команд з велоспорту до участі у змаганнях різного рівня; у процесі підвищення кваліфікації учителів фізичної культури та тренерів з різних видів спорту; у підготовці фахівців з фізичного виховання і спорту в закладах вищої освіти.

Результати дисертаційного дослідження **впроваджено** в освітній процес Кременської загальноосвітньої школи I–III ступеня № 4 Кременської районної ради Луганської області (№ 14 від 28.05.2018 р.), Кременської загальноосвітньої школи I–III ступеня № 2 Кременської районної ради Луганської області (№ 22 від 12.09.2018 р.), Старобільської спеціалізованої загальноосвітньої школи I–III ступенів № 3 Старобільської районної ради Луганської області (№ 19 від 26.11.2018 р.), Комплексної дитячо-юнацької спортивної школи № 3 Луганського обласного фізкультурно-спортивного товариства „Спартак” (№ 17 від 05.06.2018 р.), Дитячо-юнацької спортивної школи №1 Луганського обласного фізкультурно-спортивного товариства „Спартак” (№ 10 від 14.11.2018 р.), ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (№ 1/365/1 від 05.04.2019 р.), Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (№ 565 від 06.01.2019 р.).

Особистий внесок здобувача в роботах, опублікованих у співавторстві, полягає у характеристиці педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласної роботи з фізичного виховання у статті [367].

Апробація результатів дослідження здійснювалась шляхом публікацій основних положень, висновків і результатів дослідження, їх обговорення на засіданнях кафедр педагогіки, соціальної педагогіки, теорії і методики фізичного виховання ДЗ „Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка”, а також у виступах на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – „Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної культури учнівської молоді” (м. Кременна, 2016, 2018), „Развитие науки в XXI веке” (Харьков, 2018), „Развиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи” (Запоріжжя, 2019), „Олимпийский спорт, физическая культура, здоровье нации в современных условиях” (Луганск, 2014), „Развиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи” (Конін-Ужгород-Херсон-Кривий Ріг, 2019), „Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців в умовах сучасного освітнього простору” (Харків, 2019), „Теоретичні аспекти підготовки спортсменів у спорті” (Старобільськ, 2019), „Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у XXI столітті” (Одеса, 2019); *всеукраїнських* – „Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної культури, здоров'я і спорту” (Кременна, 2017), „Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної культури учнівської та студентської молоді в умовах ступеневої освіти” (Луганськ, 2019); *регіональних* – „Олимпизм и молодая спортивная наука Украины” (Луганск, 2006), „Актуальні питання вищої професійної освіти” (Донецьк, 2010), „Олимпизм и молодая спортивная наука Украины” (Луганск, 2010), „Перший крок у науку” (Луганськ, 2012).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи викладено в 15 одноосібних публікаціях, : 9 статей у наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних періодичних виданнях, 3 – у збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференцій, 1 – у колективній монографії.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (370 найменувань, з них 46 – іноземною мовою), 1 додатку на 10 сторінках, 11 таблиць, 2 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 248 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, сформульовано гіпотезу, висвітлено теоретико-методологічні засади, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено дані про їх апробацію й упровадження.

У першому розділі – **„Теоретичні засади виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту”** – досліджено стан розробленості проблеми фізичного виховання учнів основної школи у процесі позакласних занять у науковій психолого-педагогічній літературі, визначено особливості фізичного виховання учнів на позакласних заняттях з велосипедного

спорту, розкрито сутність і зміст виховання фізичних якостей учнів основної школи під час позакласних занять з велосипедного спорту.

Аналіз стану розробленості проблеми фізичного виховання учнів основної школи в процесі позакласних занять у науковій психолого-педагогічній літературі здійснювалося в *трьох напрямках*. Відповідно до *першого напрямку* було з'ясовано сутність і співвідношення понять „виховання”, „фізичне виховання” як педагогічних категорій та процесів. У результаті аналізу праць представників педагогічної науки (І. Бех, А. Бондар, Е. Дорошенко, А. Макаренко, А. Мудрик, В. Сухомлинський, А. Приходько та ін.) з'ясовано, що педагогічні категорії „виховання” й „фізичне виховання” співвідносяться як загальне й конкретне. На думку дослідників (Б. Ашмарін, В. Бальсевич, Л. Волков, Т. Круцевич, Л. Матвеев, Я. Маргаутова, В. Платонов, Л. Соловійов, З. Плетньова, С. Пугров, Л. Суценко, Б. Шиян, Ю. Шкретій та ін.) *фізичне виховання* – це один з аспектів виховання особистості; цілеспрямований педагогічний процес, метою і змістом якого є зміцнення здоров'я, розвиток фізичних якостей, удосконалення морфологічних і функціональних можливостей, формування і поліпшення основних життєво важливих рухових навичок, умінь і зв'язаних з ними знань; забезпечення готовності людини до активної участі в суспільній, виробничій та культурній діяльності.

Відповідно до *другого напрямку* аналізу літератури – науково-методичних (М. Зубалій, С. Дятленко, О. Кібальник, Т. Круцевич, К. Пронтенко, О. Ольховий, А. Чух, С. Сембрат, В. Романчук, Н. Фалькова, В. Ягелло, О. Ярещенко, та ін.) та нормативних джерел (законів України, концепцій, державних стандартів, програм у галузі загальної середньої освіти, фізичної культури і спорту, охорони здоров'я) визначено місце і роль фізичного виховання учнів основної школи як невід'ємного складника позакласної роботи школи.

У межах *третього напрямку* аналізу наукової літератури було визначено стан розробленості проблеми виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласних занять з обраного виду спорту. З'ясовано, що проблема виховання фізичних якостей особистості розробляється педагогами різних країн світу: Франції, Швеції, Англії, Шотландії, США та ін. В Україні цю проблему досліджують М. Данилко, В. Стешенко, Л. Фаннінгер, М. Зубалій та ін. В основному вчені виділяють п'ять груп фізичних якостей – *сила, швидкість, витривалість, спритність, гнучкість*.

Дослідники Л. Волков, О. Демінський, Т. Круцевич, В. Платонов, Б. Шиян доводять, що виховання фізичних якостей є одним з провідних завдань і змістом позакласної роботи школи з фізичного виховання. Такі вчені, як Г. Грибан, В. Заціорський, О. Зваріщук, В. Ігнат'єва, Ф. Опанасюк, А. Стаф'єєва, О. Толкачов, С. Усольцева, В. Цапенко, В. Ягоднікова, А. Яковлев розкривають зміст і методику виховання фізичних якостей на позакласних заняттях з різних видів спорту – легкої атлетики, гімнастики, спортивних ігор – баскетбол, футбол, хокей тощо.

Науковцями, що вивчають питання вікових особливостей виховання фізичних якостей (В. Ареф'єв, Б. Ашмарін, А. Воронов, М. Годик, А. Гужаловський, А. Пидоря, В. Романенко та ін.) встановлено, що сенситивним періодом для виховання фізичних якостей у процесі позакласної роботи обраним видом спорту є дитячий підлітковий вік від 11 до 15 років (за віковою періодизацією Л. Виготського, М. Гамеза, О. Скрипченка, І. Зимньої), коли сформована психофізіологічна база для розвитку рухових задатків людини і відповідає періоду навчання в основній школі (5 – 9 класи).

У ході визначення особливостей фізичного виховання учнів на позакласних заняттях з велосипедного спорту (Л. Божович, В. Камінський, С. Кириленко, О. Колонькова, Т. Круцевич, О. Литовченко, А. Маркова, Л. Матвєєв, Б. Мінаєв, А. Новіков, М. Носко, Б. Шиян, А. Тер-Ованєсян та ін.) з'ясовано, що *позакласна робота* – це різноманітна освітня і виховна робота, спрямована на задоволення інтересів і запитів учнів, організована в позаурочний час педагогічним колективом школи. Основними формами організації позакласних занять з фізичного виховання в школі є: секції загальної фізичної підготовки, спортивні секції з різних видів спорту, спортивні гуртки, змагання, індивідуальні заняття тощо. Провідними формами позакласних занять з велосипедного спорту є гуртки та секції «Велоспорт». Секція з велоспорту – це зібрання учнів, які склали кваліфікаційні іспити, добре себе зарекомендували під час тренувань, володіють основами обраного виду спорту.

У процесі визначення сутності базового поняття дослідження – *фізичні якості* – на підставі наукових розвідок Б. Ашмарина, С. Бенедь, М. Боген, С. Вайцеховського, Л. Волкова, А. Голуба, С. Корсуна, Т. Круцевич, Л. Матвєєва, В. Платонова, Б. Шияна встановлено, що *фізичні якості* – це розвинуті у процесі виховання та цілеспрямованої підготовки рухові задатки людини, що визначають її можливість успішно виконувати певну рухову діяльність. У ході дослідження було виділено 5 груп *фізичних якостей*, що притаманні учням основної школи: *сила, витривалість, швидкість, спритність і гнучкість*.

Друге базове поняття дослідження – *виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять велосипедним спортом* – визначено як педагогічний процес розвитку природних рухових задатків учня, спрямований на досягнення результатів у велосипедному спорті та інших видах рухової діяльності (Л. Алонсо, М. Востокрутова, А. Павлик, І. Петренко, В. Подейко, Р. Проходовський, М. Родин, В. Стародубцев, Б. Шиян та ін.). Розроблено структуру виховання фізичних якостей як педагогічного процесу, що складається з п'яти компонентів: мета, об'єкт, суб'єкт, зміст, технологія (форми, методи, етапи), педагогічні умови, результат.

Дослідження теоретичних засад виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласної роботи велосипедним спортом виявило, з одного боку, наявність достатньої науково-теоретичної й методичної бази

для організації виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласної роботи різними видами спорту, значний потенціал та популярність велосипедного спорту серед учнів, а з іншого – відсутність теоретичних і практичних розробок щодо створення спеціальних умов для виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласної роботи велосипедним спортом.

У другому розділі – **„Обґрунтування й експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту”** – розкрито хід та результати дослідно-експериментальної роботи з теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

На підставі теоретичних висновків першого розділу роботи, результатів констатувального етапу експерименту, що виявили низький рівень вихованості фізичних якостей учнів основної школи, було науково-теоретично обґрунтовано та впроваджено комплекс педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять велосипедним спортом.

Перша умова (провідна) – *створення єдиного виховного простору „Школа – Секція”, спрямованого на об’єднання потенціалу суб’єктів виховного середовища для організації позакласних занять з велосипедного спорту та виховання фізичних якостей учнів основної школи* – передбачала об’єднання ресурсів (організаційно-управлінського, кадрового, матеріально-технічного, науково-методичного та ін.) усіх суб’єктів виховного простору (органів влади, закладів загальної середньої освіти, секцій „Велоспорт”, створених на їхній базі, сім’ї), що стало сприятливим підґрунтям для організації ефективного педагогічного процесу, спрямованого на виховання фізичних якостей учнів основної школи – сили, витривалості, швидкості, спритності, гнучкості.

Так, на рівні *органів влади*, де основним суб’єктом виховного простору стало Управління молоді та спорту Луганської обласної державної адміністрації, змістом дослідно-експериментальної роботи стала участь у забезпеченні реалізації на території області державної політики в галузі фізкультури і спорту, зокрема велосипедного; виявлення, підтримка і розвитку обдарованих дітей, організація змагань, конкурсів, спартакіад, турнірів тощо, спрямованих на підвищення загального фізичного рівня дітей і молоді; сприяння розвитку мережі секцій з велосипедного спорту; комплектація складу збірних команд області з велосипедного спорту, організація підготовки спортсменів-велосипедистів до участі у змаганнях різних рівнів; вивчення, узагальнення та поширення передового досвіду роботи з проблеми організації позакласних занять з велосипедного спорту, проведення методичних та науково-практичних семінарів, конференцій тощо. Основними *формами*

роботи на цьому рівні стали: навчально-тренувальні збори, комплектація збірних команд, змагання з велосипедного спорту різного рівня, фізкультурно-спортивні свята, конкурси, спартакіади, турніри, науково-практичні конференції, семінари тощо. *Методами* – організація, планування, управління, координація, контроль.

На рівні *закладів загальної середньої освіти* (школи) змістом експериментальної роботи стало: формування в учнів знань про фізичні якості і здоровий спосіб життя, мотивації до виховання й самовиховання фізичних якостей, умінь та навичок самостійних занять фізичними вправами; цілеспрямоване виховання фізичних якостей учнів під час уроків фізичної культури засобами *загальнорозвивальних фізичних вправ: сили* (згинання і розгинання рук, підтягування, присідання, піднімання тулуба, вправи з гантелями, еспандерами, вправи з предметами збільшеної ваги, пересування в упорі на руках, присідання на одній та двох ногах, кидання і ловіння набивного м'яча, рухливі, народні та спортивні ігри); *витривалості* (рівномірний біг, перемінний біг по черзі з прискореною ходьбою, стрибки через скакалку, рухливі, народні та спортивні ігри); *швидкості* (повторний біг, прискорення, біг зі зміною швидкості й напрямку за сигналом, рухливі, народні та спортивні ігри); *спритності* (багаторазові стрибки з поворотами, акробатичні вправи, вправи на підвищеній опорі, подолання смуги перешкод, „човниковий” біг, біг з різних вихідних положень, стрибки з поворотами, метання м'яча в ціль, акробатичні вправи, подолання смуги перешкод, рухливі, народні та спортивні ігри); *гнучкості* (вправи з широкою амплітудою рухів руками і ногами, махові рухи, активні та пасивні нахили, відведення ніг та рук за допомогою партнера, вправи на розтягування, з гімнастичною палицею або скакалкою та ін).

На рівні *секції „Велоспорт”* змістом експериментальної роботи стало безпосереднє виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту: формування мотивації до виховання й самовиховання фізичних і морально-вольових якостей, занять велосипедним спортом, здорового способу життя; засвоєння знань про фізичні якості, форми й методи їх виховання й самовиховання; підготовка до змагань та підвищення спортивної майстерності; управління, контроль та моніторинг розвитку фізичних якостей і здібностей до занять велосипедним спортом; підготовка та участь у змаганнях з велосипедного спорту різного рівня; безпосереднє виховання фізичних якостей у процесі опанування й шліфування техніки велосипедного спорту засобами *спеціальних фізичних вправ* на велосипеді: *сили* (вправи на велотренажерах, на подолання опоры маси власного тіла (їзда по піску, снігу, вгору, проти вітру); рухливі ігри „Перештовхування”, „Півнячий бій”); *витривалості* (вправи аеробного й анаеробного характеру, їзда на велосипеді на різні дистанції, педалювання на велостанку, їзда на велосипеді командою на різних відрізках); *швидкості* (вправи на велотренажері повторним методом, швидке долавання відрізків на велосипеді (шосе, крос), їзда на велосипеді командою, повторним методом з прискоренням); *спритності*

(подолання незнайомої смуги перешкод, їзда на велосипеді змійкою, по колу та вісімкою з різним радіусом); *гнучкості* (вправи на розтягування, розвиток пасивної гнучкості (хребтового стовпа, плечових, тазостегнового, колінних гомілкових суглобів) тощо. Основними *формами* виховання фізичних якостей на рівні школи та секції „Велоспорт” стали: фронтальні, поточні, індивідуальні, групові, змагальні, станційні тощо; *методами* – методи навчання, засвоєння, контролю, моніторингу та ін., зокрема наочні (кіно, відео, схеми, картинки тощо), словесні (пояснення, роз’яснення, розповідь тощо); цілісно-розчленовані (навчання в цілому, частинами, метод підвідних вправ, імітаційних вправ тощо), практичні (фізичні вправи на засвоєння координації рухів, техніки їзди на велосипеді, змагання тощо).

На *рівні сім’ї змістом* експериментальної діяльності стало: встановлення взаємодії батьків зі школою та секцією, надання батькам рекомендацій учителя та тренера щодо виховання фізичних якостей, підтримки режиму життєдіяльності та харчування юного спортсмена; залучення батьків до участі у спортивному житті учнів, зокрема підтримці на змаганнях; мотивація батьків до створення умов для розвитку фізичних якостей у домашніх умовах. *Формами* роботи учителя/тренера з батька стали: *бесіди* („Спортивне навантаження в пубертатний період”, „Значення харчування в процесі спортивного тренування”, „Вікові особливості учнів, їх урахування у сімейному вихованні” та ін.), *рекомендації* (щодо складення режиму дня та харчування учнів, спільних занять велоспортом, самостійних занять з розвитку фізичних якостей), *міні-лекції* („Партнерська взаємодія батьків та педагогів у вихованні фізичних якостей” та ін.), *практикуми-ігри* („Оздоровлюємо дітей разом”, „Відчуй свою дитину” та ін.), *групи підтримки* на спортивних змаганнях, спільні зустрічі педагогів, батьків, учнів з видатними людьми з велосипедного спорту; *методами* – методи навчання, засвоєння, контролю, моніторингу. Така робота сприяла встановленню взаємодії сім’ї, школи і секції „Велоспорт” у вихованні фізичних якостей учнів.

Упровадження *другої педагогічної умови* виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять велосипедним спортом – *підвищення рівня педагогічної майстерності вчителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту як безперервний процес удосконалення і самовдосконалення фахової компетентності в галузі фізичної культури і спорту* – відбувалося на базі Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Северодонецьк) та Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ). Засобом реалізації цієї умови стала розроблена й упроваджена нами навчальна програма з підвищення кваліфікації учителів фізичної культури/тренерів з велосипедного спорту, що складалася з п’яти модулів та була розрахована на 90 годин, (3,0 кредити ECTS). Метою програми було визначено засвоєння знань, умінь і навичок з теорії та

методики виховання фізичних якостей у процесі позакласних занять велосипедним спортом. Програмними результатами – знання, уміння і навички щодо фізичних якостей та особливостей їх виховання в закладі загальної середньої освіти; класифікації велосипедного спорту; структури тренувального процесу з велосипедного спорту; форм, методів і засобів спортивної підготовки велосипедистів; моніторингу і контролю у спортивному тренуванні велосипедистів; методики організації позакласної роботи з велосипедного спорту; науково-методичного супроводу виховання фізичних якостей у процесі позакласних занять з велосипедного спорту тощо. Під час занять використовувалися різноманітні *форми* (лекція, практичне заняття, самостійна та науково-дослідна робота, доповідь, реферат, конференція, тренінг, ділова гра, презентація досвіду) та комплекс *методів* (навчання, засвоєння, контролю).

Реалізація *третьої педагогічної умови – забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів основної школи для створення індивідуальної траєкторії виховання фізичних якостей у процесі позакласних занять велосипедним спортом* – здійснювалася засобами використання розробленого науково-методичного забезпечення цього процесу: щоденника спостережень, навчально-методичних рекомендацій та компакт-дисуку з відеозаписами тренувального процесу, змагань з велосипедного спорту. У *Щоденнику спостережень фізичного вдосконалення учня* розписується програма учня на місяць, де фіксувалися дні тренувань, визначалися фізичні якості та технічні прийоми їзди на велосипеді, визначався комплекс вправ для досягнення певної мети, тривалість занять, самопочуття учня, рівень розвитку його фізичних якостей. *Навчально-методичні рекомендації* містили інформацію про компоненти та складники системи виховання фізичних якостей та забезпечення навчально-тренувального процесу юних велосипедистів (нормативно-правове, теоретичне, методичне, кадрове). *Компакт-диск* застосовувався для наочного засвоєння техніки й елементів тренування і змагання для шліфування й вдосконалення фізичних якостей і досягнення спортивних результатів у велосипедному спорті.

Ефективність запроваджених умов доводилася на контрольному етапі експериментальної роботи на підставі двох узагальнених критеріїв (рівень вихованості фізичних якостей учнів та рівень педагогічної компетентності учителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту), підкритеріїв (потребнісно-мотиваційний, когнітивний, активно-творчий), показників критеріїв та рівнів (високий, середній, низький).

Динаміку рівня *вихованості фізичних якостей учнів* до та після формувального етапу експерименту з упровадженням педагогічних умов зображено на *рис. 1*; динаміку рівня *педагогічної компетентності вчителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту* – на *рис. 2*.

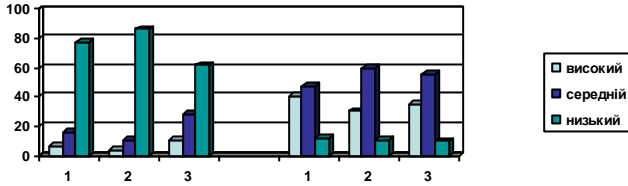

Рис. 1. Динаміка рівня вихованості фізичних якостей учнів основної школи до та після експериментальної роботи (у %): 1 – потребнісно-мотиваційний критерій; 2 – когнітивний критерій; 3 – активно-творчий критерій.

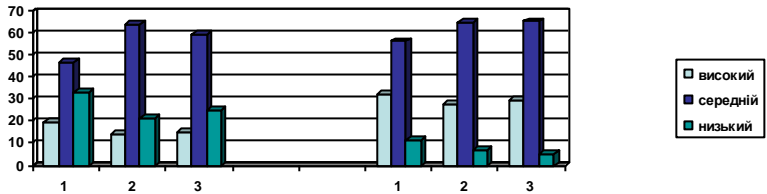

Рис. 2. Динаміка рівня педагогічної компетентності вчителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту до та після експериментальної роботи (у %): 1 – потребнісно-мотиваційний критерій; 2 – когнітивний критерій; 3 – активно-творчий критерій.

Підтвердження достовірності та значущості експериментальної роботи з перевірки ефективності педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять велосипедним спортом здійснювалося за допомогою коефіцієнту рангової кореляції Т-критерію Ст'юдента. Отримані результати підтверджені наявністю статистично значущих розбіжностей ($p < 0,05$).

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено науково-теоретичне узагальнення та практичне розв'язання проблеми виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту.

1. Проаналізовано стан розробленості проблеми фізичного виховання учнів основної школи у процесі позакласних занять у науковій психолого-педагогічній літературі; з'ясовано сутність і співвідношення понять „виховання”, „фізичне виховання” як педагогічних категорій та процесів. Визначено, що фізичне виховання – це один з аспектів виховання особистості; цілеспрямований педагогічний процес, метою і змістом якого є зміцнення здоров'я, розвиток фізичних якостей, удосконалення

морфологічних і функціональних можливостей, формування і поліпшення основних життєво важливих рухових навичок, умінь і зв'язаних з ними знань; забезпечення готовності людини до активної участі в суспільній, виробничій та культурній діяльності.

2. Визначено місце і роль фізичного виховання учнів основної школи в системі позакласної виховної роботи. Встановлено, що позакласна робота – це різноманітна освітня і виховна діяльність, спрямована на задоволення інтересів і запитів учнів, організована в позаурочний час педагогічним колективом школи. Виділено основні форми позакласних занять з фізичного виховання в школі (секції загальної фізичної підготовки, спортивні секції з різних видів спорту, спортивні гуртки, змагання, індивідуальні заняття) та провідні форми позакласних занять з велосипедного спорту – гуртки та секції „Велоспорт”. Секцію „Велоспорт” визначено як зібрання учнів, які склали кваліфікаційні іспити, добре зарекомендували себе під час тренувань, володіють основами обраного виду спорту.

3. Визначено базові поняття дослідження: „фізичні якості” – як розвинуті у процесі виховання та цілеспрямованої підготовки рухові задатки людини, що визначають її можливості успішно виконувати певну рухову діяльність; „виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять велосипедним спортом” – як педагогічний процес розвитку природних рухових задатків учня, спрямований на досягнення результатів у велосипедному спорті та інших видах рухової діяльності (Л. Алонсо, А. Павлик, І. Петренко, В. Подейко, М. Родин, Б. Шиян та ін.). Виділено п'ять груп фізичних якостей, що притаманні учням основної школи: сила, витривалість, швидкість, спритність і гнучкість. Розроблено структуру виховання фізичних якостей як педагогічного процесу, що складається з п'яти компонентів: мета, об'єкт, суб'єкт, зміст, технологія (форми, методи, етапи), педагогічні умови, результат.

4. Обґрунтовано та впроваджено комплекс педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту: 1) створення єдиного виховного простору „Школа – Секція”, спрямованого на об'єднання виховного потенціалу суб'єктів виховного середовища для організації позакласних занять з велосипедного спорту та виховання фізичних якостей учнів основної школи; 2) підвищення рівня педагогічної майстерності вчителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту як безперервний процес удосконалення і самовдосконалення фахової компетентності в галузі фізичної культури і спорту; 3) забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів основної школи для створення індивідуальної траєкторії виховання фізичних якостей у процесі позакласних занять велосипедним спортом.

5. Розроблено критеріальну базу для визначення ефективності педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту: два узагальнені критерії (рівень

вихованості фізичних якостей учнів та рівень педагогічної компетентності учителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту), підкритерії (потребнісно-мотиваційний, когнітивний, активно-творчий) та рівні (високий, середній, низький). Показниками критеріїв щодо вимірювання рівня вихованості фізичних якостей учнів визначено: ціннісне ставлення до велосипедного спорту, потреба у вихованні фізичних якостей, прагнення до перемог (потребнісно-мотиваційний); володіння знаннями про фізичні якості і здоровий спосіб життя, форми, методи, засоби виховання та самовдосконалення фізичних якостей на уроках фізичної культури та позакласних заняттях велосипедним спортом (когнітивний); розвиненість п'яти груп фізичних якостей в учнів – сили, швидкості, витривалості, спритності, гнучкості (активно-творчий). Показниками критеріїв щодо вимірювання рівня педагогічної компетентності учителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту визначено: ціннісне ставлення до професійної діяльності, потреба в підвищенні педагогічної майстерності, вдосконалення і самовдосконалення в галузі фізичної культури і спорту (потребнісно-мотиваційний); володіння знаннями про виховання фізичних якостей учнів, здорового способу життя, методичною грамотністю (когнітивний); володіння практичними вміннями щодо організації позакласної спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи, здатність до виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласних занять велосипедним спортом (активно-творчий).

6. Експериментально встановлено ефективність педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів у процесі позакласних занять велосипедним спортом. За першим узагальненим критерієм було констатовано підвищення рівня вихованості фізичних якостей учнів за всіма критеріями (потребнісно-мотиваційним, когнітивним, активно-творчим): учнів з високим рівнем вихованості фізичних якостей стало більше на 28,3%, із середнім рівнем – на 36,0%; з низьким рівнем вихованості фізичних якостей зменшилося на 64,3%. За другим узагальненим критерієм ефективності педагогічних умов (рівень педагогічної компетентності учителя фізичної культури/тренера з велосипедного спорту) також було виявлено позитивну динаміку: високий рівень педагогічної компетентності учителів фізичної культури та тренерів збільшився 13,5%, середній рівень – на 5,5%; низький рівень компетентності знизився на 19,0%. Значимість результатів експериментального дослідження було підтверджено за допомогою критерію t-Ст'юдента.

Кількісний і якісний аналіз результатів експерименту засвідчив ефективність розроблених і впроваджених педагогічних умов виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту. Перспективними напрямками наукового пошуку в межах порушеної проблеми вбачаємо в розробці науково-теоретичних і технологічних засад фізичного виховання дітей і молоді у взаємозв'язку з іншими напрямками виховання гармонійно розвиненої особистості.

Основні положення роботи викладено в таких публікаціях:

Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дослідження

1. Бровар Т. Л. Побудова та контроль навчально-тренувального процесу велосипедистів, які спеціалізуються з крос-кантрі. *Український медичний альманах. Науково-практичний журнал.* Луганськ, 2010. Вип. № 6 (додаток). Том 13. С.14-16.

2. Броварь Т. Л. Оперативный контроль функционального состояния организма велосипедистов, которые специализируются в кросс-кантри на этапе начальной подготовки. *Український медичний альманах. Науково-практичний журнал.* Луганськ, 2012. Том 15, №2. С. 9-10.

3. Полулященко Т. Л. Формування фізичних якостей школярів старшої школи під впливом занять велосипедним спортом. *Науковий вісник Донбасу.* 2014. Вип. 4(28). URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN28/index.html>.

4. Полулященко Т. Л. «Биохимический метод контроля функционального состояния организма». *Збірник наукових праць Волинського національного університету імені Лесі Українки.* 2012. Вип. №4 (20). С. 458–460.

5. Полулященко Т. Л. Педагогічні умови виховання учнів основної школи у процесі позакласних занять. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.* Старобільськ, 2016. Вип. 4 (301). С. 54-64.

6. Полулященко Т. Л. Проблеми фізичного виховання учнів основної школи в процесі позакласних занять у сучасній науковій психолого-педагогічній літературі. *Науковий журнал „Інноваційна педагогіка”.* Одеса, 2018. Вип. 7. Том 1. С. 160–164. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/7-1-ukr> (укр. версія); <http://www.innovpedagogy.od.ua/7-1-eng> (англ. версія).

7. Полулященко Т. Л. Психологічна стратегія в процесі тренувань на витривалість. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.* Старобільськ, 2018. № 4(318). Ч.2. С 143-152.

8. Полулященко Т. Л. Психолого-педагогічні проблеми фізичного виховання учнів основної школи у сучасних умовах. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2017. № 3 (308). С. 122-129.

9. Полулященко Т. Л. Сучасні вимоги до навчально-виховного процесу з фізичного виховання учнів основної школи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2019. Вип. № 4 (327) Ч. 1. С.15-22.

Статті в періодичних виданнях зарубіжних країн

10. Полулященко Т. Л. Педагогічні передумови виховання фізичних якостей учнів в позакласній роботі з фізичного виховання і спорту. *Збірник*

наукових праць. Херсон, 2017. Вип. LXXX. № 80 Том 3. С.91-96. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_80/part_3/20.pdf

11. Tatyana Polulyashchenko, Yurii Polulyashchenko. Characteristics of the content of pedagogical conditions for education of physical qualities of educational subjects „School-section” in the process of extracurricular work from physical education. *International Academy Journal Web of Scholar*. Warsaw. RS Global Sp. z O.O. 2019. Випуск 6 (36). С. 31-36. URL: <https://ws-conference.com/webofscholar>

Опубліковані праці апробаційного характеру

12. Полулященко Т. Л. Формування рухових якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту: актуальні проблеми здоров'я, фізичного виховання і спорту у сучасному суспільстві: кол. монографія / за гол. ред. Ю. М. Полулященко. Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. С.169-192.

13. Полулященко Т. Л. Основы построения процесса физической подготовки в макроцикле гонщиков, которые специализируются в кросс-кантри на этапе начальной подготовки. *Scientific Youth: Priorities of the Word Science / Festschrift of the IV International Scientific-Practical Conference*. Published: 20 february 2014. Luhansk, 2014. С. 100-103.

14. Полулященко Т. Л. Інноваційний підхід до методики формування педагогічних навичок у майбутніх спеціалістів з фізичної культури в процесі реформування освіти України. *Humanities and natural sciences university in Sandomierz Higher education institutions as a medium for the formation of a new generation of pedagogical workers*. June 11-15. 2018. Sandomierz, Republic of Poland – 2018. С. 83-89.

15. Полулященко Т. Л. Особливості методології наукових досліджень у дитячо-юнацькому спорті. *Збірник тез наук. робіт. Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка і психологія: Актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі»*. Київ, 04.05.2019. С. 103-107.

АНОТАЦІЇ

Полулященко Т. Л. Педагогічні умови виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. – Старобільськ, 2019.

У дисертаційній роботі представлено результати комплексного розв'язання проблеми виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту. Досліджено стан розробленості проблеми фізичного виховання учнів основної школи у

процесі позакласних занять у науковій психолого-педагогічній літературі; узагальнено особливості фізичного виховання учнів на позакласних заняттях з велосипедного спорту; визначено базові поняття дослідження – „фізичні якості” та „виховання фізичних якостей”; розкрито сутність і зміст виховання фізичних якостей учнів основної школи під час позакласних занять з велосипедного спорту як педагогічного процесу. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови виховання фізичних якостей учнів основної школи у процесі позакласних занять з велосипедного спорту; розроблено критеріальну базу та діагностичний інструментарій для визначення їх ефективності.

Ключові слова: педагогічні умови, виховання, фізичні якості, учні основної школи, позакласна робота, велосипедний спорт.

Полулященко Т. Л. Педагогические условия воспитания физических качеств учащихся основной школы в процессе внеклассных занятий по велосипедному спорту. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Государственное учреждение „Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко”. – Старобельск, 2019.

В диссертационной работе представлены результаты комплексного решения проблемы воспитания физических качеств учащихся основной школы в процессе внеклассных занятий по велосипедному спорту. Исследовано состояние разработки проблемы физического воспитания учащихся основной школы в процессе внеклассных занятий в научной психолого-педагогической литературе; обобщены особенности физического воспитания учащихся на внеклассных занятиях по велосипедному спорту; определены базовые понятия исследования – „физические качества” и „воспитание физических качеств”; раскрыты сущность и содержание воспитания физических качеств учащихся основной школы на внеклассных занятиях по велосипедному спорту как педагогического процесса. Теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия воспитания физических качеств учащихся основной школы в процессе внеклассных занятий по велосипедному спорту; разработаны критеріальная база и диагностический инструментарий для определения их эффективности.

Ключевые слова: педагогические условия, воспитания, физические качества, ученики основной школы, внеклассная работа, велосипедный спорт.

Poluliashchenko T. L. Pedagogical condition of upbringing of students physical capacity in basic school in the course of extra-curricular activities in cycling. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis work in support of candidature for a degree of the candidate of Pedagogical Sciences in the specialty no. 13.00.07 – Theory and Methodology of Upbringing (01 – Education / Pedagogy). State institution „Taras Shevchenko National University of Luhansk”. – Starobilsk, 2019.

The thesis work presents the results of complex solution of the problems in upbringing of basic school students physical capacity in the course of extra-curricular activities in cycling. The situation in the developing of the problem in upbringing of basic school students physical capacity in the course of extra-curricular activities has been studied in psychological and pedagogical literature; special aspects in physical education of students at cycling classes were summed up. Basic notions of the study were specified, they were „physical capacity” – as moving abilities developed in the course of upbringing and purposeful training, those making it possible to fulfil certain moving activity; „upbringing of basic school students physical capacity” – as a pedagogical process of the developing of students natural moving abilities aimed to the achievement of the results in cycling and other kinds of moving practice; „extra-curricular activities” – as various academic and educational activities aimed to satisfy students claims and interests organized by teachers after school. There were defined five groups of physical capacity due to the basic school students such as strength, tolerance, quickness, smartness and flexibility. Contents and core of the basic school students physical capacities were shown as a pedagogical process during extra-school activity in cycling.

The complex of pedagogical conditions in upbringing of students physical capacity has been grounded and implanted in the course of extra-school activity in cycling: 1) the foundation of the single educational space „School –Sports Club” aimed to unite educational potential of the students to organize after-school classes in cycling and upbringing basic school students physical capacities; 2) the level increase of a PE teacher /trainer skills in cycling as a continuous process of improvement and self-improvement in the professional integrity in the sphere of physical education and sport; 3) providing of psychological and pedagogical guiding of basic school students to create personal route in bringing up physical capacities in the course of after-school classes in cycling. The effectiveness of pedagogical conditions in upbringing physical capacities of basic school students in the course of after-school activities in cycling on the ground of developed criterion study base was checked by experiment.

Key words: pedagogical conditions, physical qualities, bicycling, extracurricular activities, basic school.

Підписано до друку 12.11.2019 р. Папір офісний
Формат 60х90 /16. Ум. друк. Арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 011-19.

Надруковано з макету замовника ФОП Харєбов П. А.
м. Рубіжне Луганської обл. вул. Фрунзе, 8/9